

RESSENYES

GARCIA RAMON, Maria Dolors; ORTIZ GUITART, Anna i PRATS FERRET, Maria (eds.) (2014)
Espacios públicos, género y diversidad: Geografías para unas ciudades inclusivas
 Barcelona: Icaria, 279 p.
 ISBN 978-84-9888-611-5

Richard Sennett (2014), a l'inici d'una de les seves darreres publicacions traduïdes al català, assenyalava que l'espai públic es pot definir d'una manera senzilla com una zona de confluència entre les persones, «un lloc on es troben dos desconeguts». En aquesta mateixa línia, al pròleg del llibre *Espacios públicos, género y diversidad: Geografías para unas ciudades inclusivas*, editat per Maria Dolors García Ramon, Anna Ortiz Guitart i Maria Prats Ferret, Jordi Borja hi remarca que l'existència de l'espai públic és una condició fonamental per a la supervivència de la democràcia, ja que es tracta d'un àmbit d'ús col·lectiu, lliure, heterogeni, multifuncional i integrador. Segons Borja, el ciutadà no neix, es crea a l'espai públic.

En aquest lloc de trobada format per l'espai públic, el més important, per tant, és què hi passa, i el que hi passa és condicionat per tot un conjunt de factors morfològics, polítics, socioeconòmics i culturals resultants de la interacció entre les característiques de l'espai construït i de l'espai viscut, amb tota la diversitat

i la complexitat d'interessos, a voltes contraposats, que això genera. Una temàtica d'anàlisi fascinant que, des d'una perspectiva de gènere i dels estudis de geografia, aborda aquest llibre de manera intel·ligent.

A la introducció de l'obra que presentem, les editores fan èmfasi en la circumstància que és el resultat d'un llarg procés de recerca. En tant que treball col·lectiu, els capítols s'hi presenten com a compendi reduït de publicacions de caire acadèmic molt sovint editades en anglès. De fet, els 12 capítols del llibre resumeixen més de 15 anys d'estudis realitzats per diferents investigadores i investigadors vinculats al llarg del temps al Grup de Recerca en Geografia i Gènere del Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona. Un grup ampli i heterogeni de recercadors format per professorat dels departaments de Geografia de la UAB, de la Universitat de Girona i de la Universitat de la Laguna, estudiants de doctorat i professorat estranger visitant. Aquesta diversitat d'autors, juntament amb el llarg recor-

gut del grup, permet que els diferents capítols que conformen el llibre, tot i mantenir una unitat temàtica al voltant de l'estudi de l'espai públic amb un enfocament de gènere, mostrin metodologies i perspectives d'anàlisi diferents que evolucionen en el temps, complementant-se i innovant-se a mesura que es va consolidant el procés d'aprenentatge col·lectiu.

Pel que fa al contingut específic dels capítols, la publicació s'estructura en tres parts. La primera inclou cinc capítols que analitzen les característiques de l'espai públic dissenyat en diàleg amb el context polític, econòmic i social vigent quan es va crear. En aquesta línia, al primer capítol, a partir d'una lectura crítica que alhora es presenta com a introducció del llibre, Abel Albet i Maria Dolors Garcia Ramon assenyalen i qüestionen les polítiques i els agents urbans que van influir sobre el disseny de nous espais públics a Barcelona en el context preolímpic i postolímpic. Al capítol següent, Anna Ortiz Guitart, Maria Dolors Garcia Ramon i Maria Prats Ferrer s'ocupen de l'evolució històrica de l'espai públic de Nou Barris. La investigació aporta evidències del poder transformador de les organitzacions veïnals de base i explica com i per què l'activisme de les dones ha tingut un paper vital en la millora urbanística d'aquest barri obrer. Els dos capítols següents avancen en aquesta línia d'investigació amb l'estudi de l'espai públic en ciutats de l'àrea metropolitana. El capítol d'Ariadna Cucurella Grifé analitza com les característiques del disseny d'un parc a Mollet del Vallès incideixen en les pràctiques quotidianes i en la identificació de lloc dels seus habitants, mentre que el capítol de Fabià Díaz Cortés i Maria Dolors Garcia Ramon se centra en la capacitat de subversió i d'apropiació de l'espai per part de dones d'una zona on es pateixen problemes de pobresa i d'exclusió social com és el barri de Ca n'Anglada, a Terrassa. L'últim capítol d'aquesta primera secció se situa a Giro-

na. Aquí, Isabel Salamaña Serra i Anna Serra Salvi amplien la investigació analitzant tres places públiques del barri del Mercadal d'aquesta ciutat. L'eix transversal dels cinc primers capítols esmentats ens indueix a qüestionar-nos la idoneïtat dels espais públics dissenyats. Aquesta limitació es contraposa a la capacitat d'apropiació i transformació per part de diferents col·lectius urbans.

La segona part del llibre consta de quatre capítols que amplien els enfocaments temàtics i metodològics de la primera part, incloent l'estudi de nens i adolescents com a usuaris de l'espai públic. Mireia Baylina Ferré, Anna Ortiz Guitart i Maria Prats Ferrer estudien els rols de gènere i les preferències infantils en instal·lacions d'esbarjo. Aquest capítol es complementa amb l'anàlisi de l'evolució de l'ús de l'espai públic per part d'adolescents al barri del Besòs de Barcelona. Els tres capítols següents amplien l'exploració retornant al plantejament inicial dels primers, en mostrar com les tensions generades pel disseny de l'espai públic interaccionen amb la cohesió de barri i la formació d'identitat de col·lectius desfavorits. En aquest cas, els estudis inclouen el barri de la Romànica de Barberà del Vallès, en el capítol de Rosa Cerarols Ramfrez, Fabià Díaz Cortés, Maria Dolors Garcia Ramon i Antonio Luna García; el barri del Raval de Barcelona, per part d'Alejandro Armas Díaz, Anna Ortiz Guitart, Luz Marina García Herrera i Maria del Carmen Díaz Rodríguez, i el parc Diagonal Mar de Barcelona, dins del text d'Alejandro Armas Díaz, Carmen Gloria Calero Martín, Carmen Rosa Delgado Acosta i Anna Ortiz Guitart.

Finalment, a la tercera secció, la que tanca el llibre, s'hi inclouen tres capítols que presenten la recerca més innovadora i recent del grup. El primer d'aquests capítols, escrit per Maria Rodó-de-Zárate i Mireia Baylina Ferré, aplica el concepte d'interseccionalitat a l'estudi de

l'heteronormalitat i de les negociacions espacials de joves a Manresa. El penúltim capítol, de Hanaa Hamdan-Saliba, empra el concepte de tercer espai de Soja per explorar les pràctiques espacials quotidianes de dones àrabs immigrants d'origen mediterrani que viuen a la ciutat de Barcelona. L'últim capítol, de Brais Estévez Villarino, analitza les remodelacions de la plaça de Lesseps a través de la teoria de l'actor-xarxa i de la teoria no representacional.

El mèrit d'aquest llibre editat és que ofereix una visió global de l'evolució conceptual, metodològica i temàtica en l'anàlisi de l'espai públic i de gènere realitzada per un dels grups més importants en la recerca d'aquest àmbit d'estudi a Espanya. En aquest sentit, no es tracta només d'una font d'informació fonamental, sinó que també, i més important, actua com a generador de noves idees i preguntes. El lector hi troba a faltar, al final de l'obra, un capítol de síntesi que recuperi els punts més significatius

d'aquestes aportacions i que apunti cap a noves línies de recerca. Aquesta mancança, però, fa que, en última instància, el llibre interpel·li el lector a realitzar aquesta tasca, establint una proposta estimulants tant per a acadèmics i estudiants interessats en la interacció entre gènere i espais públics, com per a lectors atents als canvis constants de les ciutats i al poder transformador i creatiu de la societat civil.

Referència bibliogràfica

SENNETT, Richard (2014). *L'espai públic: Un sistema obert, un procés inacabat*. Barcelona: Arcàdia.

Antònia Casellas

Universitat Autònoma de Barcelona

Departament de Geografia

antonia.casellas@uab.cat

<http://dx.doi.org/10.5565/rev/dag.356>

